

MOJ OTROK VSTOPA NA TRG DELA ... Pogosta vprašanja in odgovori

1. Moj otrok ima pridobljeno odločbo o usmeritvi in dodatni strokovni pomoči. Ali lahko s to odločbo uveljavljamo določene pravice oz. olajšave tudi pri iskanju zaposlitve? 3
2. Otrok je zaključil program nižjega poklicnega izobraževanja, ugotavljamo pa, da ni zmožen samostojnega urejanja svojega statusa in iskanja zaposlitve. Kam se lahko obrnemo po pomoč?.....3
3. Moj otrok ima odločbo o usmeritvi. Ali to pomeni, da bo pri iskanju zaposlitve avtomatično označen za invalida?.....3
4. Kaj pa, če moj otrok (ki je izobraževanje začel na osnovni šoli s prilagojenim programom) uspešno zaključi izobraževanje na IV. ali morda celo V. stopnji? Ali mu bo pri iskanju zaposlitve dejstvo, da je štartal na šoli s prilagojenim programom, kaj škodilo? 4
5. Moj otrok še nima delovne dobe. Kako naj sploh pridobi invalidnost na invalidski komisiji (IK), ali to pomeni, da ne bo upravičen do statusa?..... 4
6. Kako se pridobi status invalida? Kdo je upravičen do tega statusa? 5
7. Kaj je to rehabilitacija? Ali ni to še ena od oblik potrate časa in denarja, namenjena sami sebi? 6
8. Pogoji za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo? Ali bomo takoj sprejeti, če gremo osebno na organizacijo, ki se s tem ukvarja? 7
9. Koliko časa traja vključevanje? Ali v tem obdobju teče delovna doba? 7

10. Kaj človek pridobi z vključevanjem v zaposlitveno rehabilitacijo (ZR)? 7
11. Ali je človek v času vključitve v zaposlitveno rehabilitacijo (ZR) upravičen do socialne pomoči? 8
12. Kako poteka običajen dan rehabilitanta? 8
13. Kaj pa, če delodajalci osebe, ki se pri njih usposablajo prek zaposlitvene rehabilitacije, izkoriščajo kot zastoj delovno silo? 8
14. Kaj pa, če se nekdo ne želi vključiti rehabilitacijo (ZR)? Ali to pomeni, da ga Zavod za zaposlovanje črta? 9
15. Kaj se zgodi po zaključku rehabilitacije, kaj se dogaja s posameznikom? 9
16. Kako je s prevozom na rehabilitacijo in prehrano? Je to organizirano, kdo krije stroške? 9
17. Kaj, če rehabilitacija ni uspešna? 10
18. Kaj pa, če se ugotovi, da nekdo sploh ni zaposljiv? Ali je to neuspešna rehabilitacija? Kako naprej? .10
19. Kaj pa, če moj otrok ne bo nikdar zmožen v celoti doseči delovne norme? Kje se bo sploh lahko zaposlil? 10
20. Ali otroka lahko vključimo v bližnji varstveno delovni center (VDC)? Ali mu tam teče delovna doba? 11
21. Moj otrok ima opredeljeno zmerno motnjo v duševnem razvoju in obiskuje posebni program. Kaj pa, ko bo zaključil to šolanje? Ali bo moral iskati zaposlitev? 11
22. Moj otrok obiskuje srednjo šolo in bo moral opravljati redno delovno prakso. Ali lahko to opravlja v podjetju našega sorodnika/prijatelja? 11

1. Moj otrok ima pridobljeno odločbo o usmeritvi in dodatni strokovni pomoči. Ali lahko s to odločbo uveljavljamo določene pravice oz. olajšave tudi pri iskanju zaposlitve?

Na trgu dela taka odločba zaenkrat ne prinaša posebnih pravic oz. ne omogoča ustreznega urejanja statusa, potrebno je pridobiti status invalida. Omenjeni status lahko mladostnik načeloma pridobi na podlagi Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI) v postopku pred rehabilitacijsko komisijo pristojne območne službe Zavoda RS za zaposlovanje.

Odločba o usmeritvi po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP) omogoča le prilagajanje šolskega dela in obveznosti ter eventualno dodatno strokovno pomoč otroku, torej je možno uveljavljati pravice iz te odločbe le znotraj šolskega sistema.

Če je vaš otrok odločbo pridobil v času osnovnega šolanja, lahko v 9. razredu pred vključitvijo v srednješolski program ponovno vložite zahtevo za usmerjanje na Zavod za šolstvo. Na tak način bo vaš otrok tudi v srednji šoli lahko ohranil status otroka s posebnimi potrebami in uveljavljal pripadajoče pravice. Pri uvedbi omenjenega postopka se lahko obrnete po pomoč na svetovalno službo na OŠ.

2. Otrok je zaključil program nižjega poklicnega izobraževanja, ugotavljamo pa, da ni zmožen samostojnega urejanja svojega statusa in iskanja zaposlitve. Kam se lahko obrnemo po pomoč?

Če vaš otrok še ni polnoleten, lahko zanj do polnoletnosti potrebne formalnosti urejate starši. V določenih primerih je mogoče urediti tudi podaljšanje starševske pravice, v zvezi s tem se lahko obrnete na pristojni Center za socialno delo.

Če je otrok že dosegel polnoletnost in je opravilno sposoben, lahko v njegovem imenu starši urejate določene formalnosti le na podlagi njegovega pisnega pooblastila. Seveda pa ga pri urejanju statusa (prijava na Zavodu RS za zaposlovanje, centru za socialno delo...) in podobnem starši še vedno lahko spremljate in mu v številnih primerih nudite ustrezno pomoč.

Če pa smatrate, da se vaš mladostnik zaradi izrazitih oviranosti nikdar ne bo mogel samostojno socialno vključevati, opravljati večine ali vseh življenjskih potreb niti si zagotavljati sredstev za preživljanje – lahko njegov status v določenih primerih urejate po [Zakonu o socialnem vključevanju invalidov](#), pred pristojnim centrom za socialno delo.

3. Moj otrok ima odločbo o usmeritvi. Ali to pomeni, da bo pri iskanju zaposlitve avtomatično označen za invalida?

Ne, avtomatičnega prehoda od pridobljene odločbe o usmeritvi v času šolanja do statusa invalida, ki prinaša določene posebne pravice posamezniku na trgu dela, ni.

Glede na to, da so izhodišča za pridobitev odločbe o usmeritvi precej drugačna od izhodišč za pridobitev statusa invalida, tak avtomatizem niti ne bi bil smiseln. Odločba o usmeritvi po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami preneha veljati, ko otrok zaključi šolanje in na trgu dela načeloma nima pomena.

Namen usmeritve otroka v času šolanja je omogočiti otroku, ki ima določene posebnosti v razvoju in funkcioniranju, da se v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa razvija optimalno glede na svoje zmožnosti. Temu so namenjene tako prilagoditve vzgojno izobraževalnega procesa kot tudi dodatna strokovna pomoč.

Nekatere razvojne posebnosti, ki otroka ovirajo v času šolanja, do vključevanja na trg dela izzvenijo oz. jih mladostnik ustrezno kompenzira s svojimi močnimi področji. Mnoge posebnosti, ki v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa predstavljajo veliko oviro in zahtevajo posebne prilagoditve in pomoč, pa pri opravljanju poklicnega dela pogosto ne igrajo prav nikakršne vloge in mladostniku ne preprečujejo uspešnosti na izbranem poklicnem področju, npr.: specifične učne težave, govorno jezikovne motnje, motnje pozornosti....

4. Kaj pa, če moj otrok (ki je izobraževanje začel na osnovni šoli s prilagojenim programom) uspešno zaključi izobraževanje na IV. ali morda celo V. stopnji? Ali mu bo pri iskanju zaposlitve dejstvo, da je štartal na šoli s prilagojenim programom, kaj škodilo?

Tak strah je povsem odveč. Pri razpisovanju delovnih mest in iskanju primernih kandidatov za konkretno delovno mesto delodajalci navajajo zeleno oz. potrebno stopnjo in smer izobrazbe, ki naj jo kandidat ima. Pri tem jih zanima zgolj tisti nivo/smer izobrazbe, ki je aktualen za njihove konkretne potrebe, nikakor ne to, po kakšni poti je posameznik do te izobrazbe prišel. Tudi v prijavno dokumentacijo (prijava na razpis, ponudba, življenjepis) se navaja le najvišjo pridobljeno izobrazbo oz. poklic.

Poudariti pa velja, da delodajalce bolj kot samo potrdilo o doseženi izobrazbi zanimajo KOMPETENCE potencialnega sodelavca (torej, kaj zna opravljati, s kakšnimi znanji/veščinami razpolaga). S tega vidika je lahko predloženo dokazilo o uspešno zaključenem npr. strokovno-tehniškem izobraževanju povsem brez vrednosti, če kandidat ne prikaže temu nivoju ustreznih znanj in veščin, ne glede na to, ali je svojo izobrazbeno pot pričel v redni osnovni šoli ali v osnovni šoli s prilagojenim programom.

5. Moj otrok še nima delovne dobe. Kako naj sploh pridobi invalidnost na invalidski komisiji (IK), ali to pomeni, da ne bo upravičen do statusa?

Do statusa invalida je možno priti na več načinov.

Skladno z [Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju \(ZPIZ\)](#), ki ureja tudi delovanje invalidskih komisij (IK), posameznik brez zadostne delovne dobe statusa invalida ne more pridobiti.

V takem primeru lahko, če je na Zavodu RS prijavljen kot brezposelna oseba in izpolnjuje nekatere druge pogoje in kriterije, status invalida pridobi po odločbi rehabilitacijske komisije na pristojni območni službi Zavoda, in sicer na podlagi [Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov \(ZZRZI\)](#).

V določenih primerih – če je možno utemeljeno pričakovati, da se mladostnik zaradi trajnih prirojenih ali pridobljenih oviranosti brez izdatne pomoči ne bo mogel socialno vključevati, ne bo mogel samostojno opravljati večine ali vseh življenjskih potreb ter si zagotavljati sredstev za preživetje – pa status invalida ureja [Zakon o socialnem vključevanju invalidov \(ZSVI\)](#).

6. Kako se pridobi status invalida? Kdo je upravičen do tega statusa?

Do statusa invalida je možno priti na več načinov. Vsakega od načinov ureja drugi krovni zakon:

❖ Po [Zakonu o socialnem vključevanju invalidov \(ZSVI\)](#) - ki je deloma stopil v veljavo s 1. 1. 2019, v celoti pa začne veljati s 1. 1. 2022- bodo lahko status invalida pridobile naslednje polnoletne osebe:

- z zmernimi, težjimi ali težkimi motnjami v duševnem razvoju,
- z avtističnimi motnjami, ki imajo hudo obliko neprilagojenega vedenja, katera jim onemogoča samostojno življenje in pridobivanje sredstev za preživljanje,
- gluho slepi z najmanj 50% izgubo sluha ter I.- V.kategorijo slepote in slabovidnosti,
- z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro in
- najtežje gibalno ovirane osebe, ki se zaradi invalidnosti ne morejo same vključevati v družbo in si zagotavljati socialne varnosti.

Vlogo za pridobitev statusa po tem zakonu skrbnik vloži na pristojnem centru za socialno delo, kadar smatra, da ima otrok/mladostnik tako izrazite primanjkljaje oz. okvare, da se zaradi invalidnosti ne bo mogel socialno vključevati v skupnost brez izdatne pomoči, samostojno opravljati večine ali vseh življenjskih potreb niti si zagotavljati sredstev za preživljanje. Pogoj za pridobitev statusa invalida po tem zakonu je, da je invalidnost nastala pred polnoletnostjo ali v primeru, če se oseba šola, najpozneje do dopolnjenega 26. leta starosti. Izjema so osebe z zmerno do hudo možgansko poškodbo ali okvaro, osebe z avtističnimi motnjami in gluhoslepe osebe, pri katerih invalidnost lahko nastane tudi pozneje, vendar pred prvo zaposlitvijo oziroma, če iz naslova zavarovanja ne pridobijo nobenih pravic.

❖ Po 10. in 11. členu [Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov \(ZZRZI\)](#) so pogoji oz. merila za pridobitev statusa invalida naslednji:

- Posameznik ni pridobil statusa invalida po drugih predpisih oziroma nima z odločbo pristojnega organa ugotovljenih trajnih posledic telesne ali duševne okvare ali bolezni ter zato bistveno manjše možnosti, da se zaposli ali ohrani zaposlitev,
- Je prijavljen kot brezposelna oseba na Zavodu RS za zaposlovanje,
- Je dopolnil starost 15 let oziroma ni star več, kot je po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju pogoj za pridobitev pokojnine za najnižjo pokojninsko dobo in
- Izpolnjuje merila, določena s tem zakonom:
  - trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni,
  - težave pri dejavnostih, ki vplivajo na njeno zaposljivost in
  - ovire pri vključevanju v delovno okolje na način, kot ga opredeljuje mednarodna klasifikacija funkcioniranja, invalidnosti in zdravja.

❖ Po 63. členu [Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju \(ZPIZ\)](#) pa lahko status invalida pridobijo posamezniki, ki so vključeni v sistem pokojninskega in invalidskega sistema ter se jim zaradi sprememb v zdravstvenem stanju, ki jih ni mogoče odpraviti z zdravljenjem ali ukrepi medicinske rehabilitacije in so ugotovljene v skladu s tem zakonom, zmanjša zmožnost za zagotovitev oziroma ohranitev delovnega mesta oziroma za poklicno napredovanje.

7. Kaj je to rehabilitacija? Ali ni to še ena od oblik potrate časa in denarja, namenjena sami sebi?

Rehabilitacija (re – habilitatio) je pojem, ki ima več pomenov. V osnovi pomeni ukrepe, s katerimi se posamezniku povrne čim višja stopnja funkcionalnosti/samostojnosti/socialne vključenosti.

Medicinska rehabilitacija posameznika v čim večji možni meri usposobi za samostojno življenje po bolezni oz. poškodbi.

Poklicna rehabilitacija je opredeljena v 70. členu [Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju \(ZPIZ\)](#) kot „...celostni proces, v katerem se zavarovanca strokovno, fizično in psihosocialno usposobi za drug poklic ali delo, tako da se lahko ustrezno zaposli in ponovno vključi v delovno okolje oziroma se usposobi za opravljanje istega poklica ali dela, tako da se mu prilagodi delovno mesto z ustreznimi tehničnimi pripomočki.“

Zaposlitvena rehabilitacija pa je opredeljena v 4. členu [Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov \(ZZRZI\)](#) kot »storitve, ki se izvajajo s ciljem, da se invalid usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno kariero.«

Zaposlitvena in poklicna rehabilitacija se v taki ali drugačni obliki izvajata že dolga leta.

Podlaga za izvajanje zaposlitvene rehabilitacije v sedanjih oblikah je Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI), ki je bil prvič sprejet leta 2003.

Omenjeni zakon določa Univerzitetni rehabilitacijski inštitut RS – SOČA kot organizacijo, odgovorno za strokovni razvoj na tem področju, pripravo standardov storitev zaposlitvene rehabilitacije, standardov usposabljanj in znanj za strokovne delavce in izvajalce zaposlitvene rehabilitacije ter pripravo standardov kakovosti na področju zaposlitvene rehabilitacije.

Imenovani zakon ter prej navedeni standardi natančno določajo tako strokovna izhodišča kot tudi pogoje za izvajanje, metodologijo ter način in vsebino dela z vključenimi posamezniki.

Ker se zaposlitvena rehabilitacija invalidov izvaja kot javna služba, jo izvaja javna inštitucija URI SOČA ter več organizacij - koncesionarjev. Koncesijo obdobjno podeli Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti na podlagi javnega razpisa, v okviru katerega preveri, če prijavljene organizacije izpolnjujejo pogoje za izvajanje (materialni in kadrovske pogoji, strokovna usposobljenost in druge strokovne reference, izkazani rezultati v preteklem obdobju....). [Seznam](#) izbranih izvajalcev je javno objavljen na spletni strani Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Izvajanje zaposlitvene rehabilitacije tako pristojno ministrstvo zaupa le organizacijam, ki v najvišji možni meri dosegajo zahtevane pogoje in merila ter izkažejo ustrezne rezultate dela (v smislu razreševanja zaposlitvene problematike oseb s statusom invalida).

Na območju vsake območne službe sta zainteresiranim na voljo vsaj 2 izvajalca zaposlitvene rehabilitacije, prav vsi izvajalci pa so dolžni pri svojem delu slediti vsem strokovnim in zakonskim smernicam. Vključenim osebam je v času rehabilitacije na voljo stalna pomoč in podpora strokovnega tima, ki je sestavljen iz zdravnika medicine dela, prometa in športa, delovnega terapevta, tehnologa, psihologa in rehabilitacijskega svetovalca. Rehabilitant je obravnavan kot enakopraven član tima ter sodeluje pri oblikovanju in usmerjanju rehabilitacijskega procesa.

8. Pogoji za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo? Ali bomo takoj sprejeti, če gremo osebno na organizacijo, ki se s tem ukvarja?

Pogoj za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo je prisotnost določenih večjih ovir pri zaposlovanju (predvsem zdravstvenih), ki jih ugotovi Zavod za zaposlovanje ter pridobljen status invalida.

Vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo je v večini primerov pogojena z napotitvijo s strani Zavoda za zaposlovanje oz. konkretnega rehabilitacijskega svetovalca (sistem napotnic), žal pa je na samo vključitev pri večini izvajalcev potrebno nekaj časa čakati.

9. Koliko časa traja vključevanje? Ali v tem obdobju teče delovna doba?

Vključevanje lahko traja največ dve leti, vendar pa je povprečno obdobje vključevanja od 5 do 9 mesecev.

Kadar je oseba v zaposlitveno rehabilitacijo napotena s strani Zavoda za zaposlovanje, je še vedno vodena kot brezposelna in nima sklenjene pogodbe o zaposlitvi, ki je podlaga za delovno dobo. Zato delovna doba v tem primeru ne teče.

10. Kaj človek pridobi z vključevanjem v zaposlitveno rehabilitacijo (ZR)?

Posameznik, ki ima določene (zdravstvene in druge) ovire in težave ter je že dlje časa neuspešen na trgu dela, si lahko z vključevanjem v zaposlitveno rehabilitacijo ob strokovni podpori in pomoči ustrezno uredi poklicno, posledično pa tudi osebno življenje. S tem doseže večjo stopnjo aktivnosti in socialne vključenosti.

Storitve zaposlitvene rehabilitacije pomenijo poglobljeno individualno in individualizirano strokovno pomoč posamezniku na trgu dela, s strani celotnega strokovnega tima. Rezultat zaposlitvene rehabilitacije je razjasnitev in razrešitev njegove zaposlitvene problematike ali preprečevanje izgube zaposlitve zaradi naknadnega pojava ovir in težav.

Cilj rehabilitacije je dosežen, če se oseba zaposli na ustreznem delovnem mestu, pa tudi, če se usposobi za določeno delo, pridobi nova znanja in izkušnje ter se skozi delovno vključevanje izkaže, na katerem nivoju se njegovo delovno funkcioniranje nahaja.

Glede na te ugotovitve posameznik prejme odločbo, ki govori o zaposljivosti na bolj ali manj prilagojenem delovnem mestu oz. o začasni nezaposljivosti, če njegova delovna učinkovitost trenutno ne zadošča zahtevam trga dela.

V času vključevanja v zaposlitveno rehabilitacijo posamezniku pripada denarna nagrada v višini 40% zneska zakonsko določene minimalne plače, če je aktivno vključen nad 100 ur mesečno (in ne prejema nadomestila za čas brezposelnosti). Za vsak dan prisotnosti na obravnavi mu pripada tudi povračilo stroškov (javnega) prevoza.

11. Ali je človek v času vključitve v zaposlitveno rehabilitacijo (ZR) upravičen do socialne pomoči?

Socialni prejemki se pogosto pomembno razlikujejo glede na individualno situacijo posameznika, zato se je za informacije v zvezi z vsakim konkretnim primerom najbolje obrniti neposredno na pristojni center za socialno delo (CSD).

Načeloma pa velja, da, če je posameznik pred vključitvijo v zaposlitveno rehabilitacijo upravičen do denarne socialne pomoči, je do določenega zneska upravičen tudi med vključevanjem v postopke zaposlitvene rehabilitacije. Pri izračunu višine tega zneska CSD upošteva prejemanje nagrade za aktivnost in pa mesečno število ur delovne aktivnosti.

Pomembno je poudariti obveznost posameznika, da CSD informira o vseh spremembah, ki vplivajo na njegovo situacijo (torej tudi delovno vključevanje v okviru rehabilitacije, pričetek prejemanja nagrade, zaključek/prekinitev rehabilitacije...).

12. Kako poteka običajen dan rehabilitanta?

Dokler se proces zaposlitvene rehabilitacije nahaja v fazi, ko rehabilitant prihaja na obravnave po predhodnem dogovoru in ne vsakodnevno, je njegova življenjska rutina dokaj podobna kot v obdobju pred vključitvijo. Na obravnave prihaja nekajkrat tedensko in je vključen nekaj ur.

Ko pa se v okviru rehabilitacije prične vključevati v usposabljanje v konkretnem delovnem okolju, se njegov življenjski ritem pomembno spremeni. Načeloma prihaja vsak dan, skladno z dogovorom oz. delovnim časom delovnega okolja, v katerega se vključuje.

Ritem in način vključevanja se postopoma vedno bolj približuje pričakovanjem in zahtevam konkretnega delovnega mesta in delovnega okolja, rehabilitant pa se na tak način privaja obveznostim in obremenitvam, ki jih prinaša zaposlitev.

13. Kaj pa, če delodajalci osebe, ki se pri njih usposabljaajo prek zaposlitvene rehabilitacije, izkoriščajo kot zastoj delovno silo?

Organizacije – izvajalci zaposlitvene rehabilitacije so dolžni ustvarjati, širiti in vzdrževati stike s podjetji v ožjem in širšem okolju z namenom ustvarjanja zaposlitvenih priložnosti za vključene rehabilitante. To se imenuje mreža delodajalcev. V mrežo delodajalcev izvajalci ne vključujejo podjetij, pri katerih je bilo ugotovljeno, da kršijo delovno zakonodajo oz. zaposlenim ne zagotavljajo ustreznih delovnih razmer. Že zaradi tega se možnost neprimerne obravnave rehabilitantov pomembno zmanjša.

V obdobju vključevanja h konkretnemu delodajalcu strokovni tim izvajalca redno spremlja funkcioniranje vključenega rehabilitanta v delovnem okolju, predvsem v smislu uspešnosti vključevanja delovno sredino, privajanja na delovne naloge in napredka na področju delovne učinkovitosti. Pri tem se upošteva tako zadovoljstvo rehabilitanta kot tudi zadovoljstvo delodajalca z delovnim vključevanjem. Izvaja se razgovore z delodajalcem in rehabilitantom, rehabilitanta se obiskuje na delovnem mestu in se od delodajalca redno mesečno pridobiva okvirno oceno funkcioniranja in napredka rehabilitanta. Tako spremljanje omogoča, da se relativno hitro ugotovi, ali v konkretnem podjetju dejansko obstajajo zaposlitvene možnosti za vključenega

rehabilitanta. Če temu ni tako, se rehabilitant čim prej vključi k delodajalcu, kjer so njegove možnosti za zaposlitev ugodnejše.

14. Kaj pa, če se nekdo ne želi vključiti rehabilitacijo (ZR)? Ali to pomeni, da ga Zavod za zaposlovanje črta?

Vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo je prostovoljna, saj gre za pravico posameznika s statusom invalida. Samo zaradi zavrnitve vključevanja posameznik načeloma ne more biti črtan iz evidence Zavoda za zaposlovanje. Kdor se ne želi vključiti v postopke zaposlitvene rehabilitacije, lahko svojo aktivnost za razreševanje brezposelnosti izkazuje drugače.

15. Kaj se zgodi po zaključku rehabilitacije, kaj se dogaja s posameznikom?

Postopki zaposlitvene rehabilitacije se zaključijo z izdelano oceno zaposlitvenih možnosti oz. izdano odločbo o zaposljivosti oz. nezaposljivosti rehabilitanta.

Če se je rehabilitant v času vključevanja uspešno usposobil za določeno delo in dosega primeren nivo delovne učinkovitosti, se lahko po izdaji odločbe zaposli na tem delovnem mestu. Če se rehabilitant zaposli v običajnem podjetju, ga strokovni tim še naprej spremlja in mu nudi ustrezno podporo.

Če zaposlitve ob zaključku rehabilitacije še ni mogoče takoj realizirati, lahko rehabilitant počaka, da ga delodajalec angažira oz. ga Zavod za zaposlovanje napoti v podjetja, kjer so njegove možnosti za zaposlitev največje.

Če se rehabilitacijska obravnava zaključi z odločbo o začasni nezaposljivosti, ker rehabilitant ne zmore uspešno funkcionirati niti v najbolj prilagojenem delovnem okolju, se lahko vključuje v različne preventivne programe za preprečevanje delovne in socialne izključenosti. Informacijo o teh programih rehabilitant pridobi pri svojem svetovalcu na Zavodu za zaposlovanje.

16. Kako je s prevozom na rehabilitacijo in prehrano? Je to organizirano, kdo krije stroške?

Stroške javnega prevoza na rehabilitacijsko obravnavo načeloma povrne Zavod za zaposlovanje na podlagi dokazila o prisotnosti na obravnavi.

Izvajalci zaposlitvene rehabilitacije so dolžni obravnave izvajati na lokaciji, ki so dostopne z javnim prevozom, delovno mesto za usposabljanje pa poiskati glede na njihovo dostopnost rehabilitantu. Izvajanje prevozov rehabilitantov v smislu prihoda na delo ni del obveznosti izvajalcev in ga po potrebi izvajajo le maloštevilni, če imajo take možnosti.

Organiziranje prehrane rehabilitantov prav tako ni del obveznosti izvajalcev, stroške prehrane v času vključevanja v usposabljanje pa od 1. 3. 2021 povrne Zavod za zaposlovanje za vsak dan prisotnosti (če le-ta obsega najmanj 4 ure).

17. Kaj, če rehabilitacija ni uspešna?

Rehabilitacija je uspešna, kadar je dosežen vsaj en od temeljnih ciljev. To pomeni razjasnitev in razrešitev rehabilitantove zaposlitvene problematike, bodisi v obliki zaposlitve, pridobitve novih delovnih znanj in veščin, usposobitve za določeno delo in opredelitve nivoja posameznikove delovne učinkovitosti.

Ob uspešni rehabilitaciji se skozi delovno vključevanje ugotovi, na katerem nivoju se posameznikovo funkcioniranje nahaja in v zvezi s tem le-ta pridobi ustrezno odločbo s strani Zavoda za zaposlovanje, ki dodatno olajša njegovo pozicioniranje na trgu dela. Odločba lahko govori o zaposljivosti v različno prilagojenih delovnih okoljih ali o nezaposljivosti, če izkazano delovno funkcioniranje ne omogoča zaposlitve.

Rehabilitacija je neuspešna, kadar ni dosežen niti eden od zastavljenih ciljev. Najpogostejši vzroki so neudeleževanje obravnav, samovoljne prekinitve vključevanja ter neizpolnjevanje skupno dogovorjenih aktivnosti.

Če je rehabilitacija neuspešna, Zavod za zaposlovanje posameznika usmerja v druge oblike aktivnosti za razreševanje brezposelnosti in ga spodbuja, da bi se ponovno vključil v rehabilitacijsko obravnavo.

18. Kaj pa, če se ugotovi, da nekdo sploh ni zaposljiv? Ali je to neuspešna rehabilitacija? Kako naprej?

Vsaka rehabilitacija, pri katerih se postopki korektno zaključijo z ustrezno odločbo s strani Zavoda za zaposlovanje, je uspešna. Tako je tudi ugotovitev, da nekdo na trgu dela trenutno ni konkurenčen, rehabilitacijski uspeh, saj mu omogoča ureditev statusa in nadaljnje vključevanje, ki bo bolj skladno z njegovimi zmožnostmi.

Ob prejemu omenjene odločbe si posameznik lahko status uredi na pristojnem Centru za socialno delo, omogočeno pa mu je tudi vključevanje v različne preventivne programe za preprečevanje delovne in socialne izključenosti. O teh možnostih rehabilitanta načeloma informira svetovalec na Zavodu in ga napoti k izvajalcem takih programov.

19. Kaj pa, če moj otrok ne bo nikdar zmožen v celoti doseči delovne norme? Kje se bo sploh lahko zaposlil?

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI) predvideva in ureja zaposlovanje posameznikov, ki zaradi različnih razlogov ne zmorejo doseči polne delovne učinkovitosti. Zaposlovanje teh posameznikov država spodbuja s sistemom zakonskih obvez na eni ter subvencioniranja oz. sofinanciranja delodajalcev na drugi strani.

Poleg obveznega zaposlovanja določenega deleža oseb s statusom invalida v podjetjih, kjer število zaposlenih presega 20, zaposlitvene možnosti obstajajo tudi v okviru invalidskih podjetij oz. zaposlitvenih centrov.

Vse te oblike zaposlovanja predvidevajo znižano delovno učinkovitost. V zaposlitvenih centrih je tako npr. zaposlitev mogoča že, če posameznik dosega vsaj 30% delovne učinkovitosti (oz. »norme«).

20. Ali otroka lahko vključimo v bližnji varstveno delovni center (VDC)? Ali mu tam teče delovna doba?

Za vključitev otroka v VDC lahko zaprosite, če ima pridobljen status invalida po [Zakonu o socialnem vključevanju invalidov \(ZSVI\)](#) in je zaključil s šolanjem. Vključitev je mogoča, če ima VDC na voljo prosta mesta.

Posameznik, ki je upravičen do vključevanja v VDC, se načeloma ne vključuje na trg dela, kar pomeni, da mu ni potrebno iskati zaposlitve. Podlaga za vključitev v VDC ni pogodba o zaposlitvi, zato udeležencu t.i. delovna doba tam ne teče.

V primeru, da najde primernega delodajalca, se sicer tak posameznik lahko v določenih primerih tudi zaposli, pravice iz naslova pridobljenega statusa pa v večji meri obdrži. Tovrstne zaposlitve so običajno občasne oz. začasne, po zaključku pa je invalid ponovno upravičen do polnega obsega pridobljenih pravic. Ker pa ima oseba svoj status že urejen preko Zakona o socialnem vključevanju invalidov, je skrb za pridobivanje delovne (pokojninske) dobe povsem brezpredmetna.

21. Moj otrok ima opredeljeno zmerno motnjo v duševnem razvoju in obiskuje posebni program. Kaj pa, ko bo zaključil to šolanje? Ali bo moral iskati zaposlitve?

Ne, tega ne bo treba. Njegov status lahko urejate na pristojnem centru za socialno delo, po [Zakonu o socialnem vključevanju invalidov \(ZSVI\)](#). Na podlagi pridobljenega statusa se lahko vključuje v varstveno delovne centre (VDC).

22. Moj otrok obiskuje srednjo šolo in bo moral opravljati redno delovno prakso. Ali lahko to opravlja v podjetju našega sorodnika/prijatelja?

Dijak lahko delovno prakso (praktično usposabljanja z delom) opravlja le v podjetju, ki ima verificirano učno mesto. To pomeni, da je izkazal, da razpolaga z ustreznimi materialnimi in kadrovskimi pogoji za izvajanje delovne prakse, kar je potrdila tudi pristojno združenje delodajalcev (Gospodarska oz. Obrtna zbornica).

Če ima podjetje, v katero se vaš otrok želi vključiti, opravljeno verifikacijo učnega - delovnega mesta, na katerem naj bi se usposabljal, se praksa vsekakor lahko opravlja pri njih, v nasprotnem primeru pa ne.

